

УДК 377: 378 (495)

UDC 377: 378 (495)

DOI: 10.31475/ped.dys.2019.26.14

ВІРА ВИХРУШЧ,

*доктор педагогічних наук, професор
(Україна, Львів, Національний університет «Львівська політехніка»,
вул. Степана Бандери, 12)*

VIRA VYKHRUSHCH,

*doctor of pedagogical sciences, professor
(Ukraine, Lviv, National University «Lviv Polytechnic»,
Stepan Bandera str., 12)*

ORCID: 0000-0003-3469-2343

Організація та управління системою освіти у Грецькій республіці

Organization and Education System Management in the Hellenic Republic

У статті здійснено аналіз сучасного стану організації та управління системою освіти у Грецькій Республіці. Встановлено, що грецька система освіти залишається досить централізованою системою, оскільки основні компетенції щодо освітньої політики та управління централізовані під відповідальністю Міністра освіти, досліджень та релігій. Проаналізовано основні напрями освітньої політики Греції. Висвітлено найважливіші питання щодо організації і управління в галузі освіти на різних її ланках та науки у Греції. Розкрито зміст професійної підготовки, зокрема, педагогічної, та навчання дорослих у Греції. Система вищої освіти Греції виключно державної форми власності та децентралізована. З'ясовано, що призначення та працевлаштування учителів ґрунтуються виключно на рейтингових списках. Враховуються також академічні кваліфікації, соціальні критерії та фактична попередня педагогічна служба.

Ключові слова: *грецька система освіти, децентралізація, управління освітою Греції, загальна освіта Греції, дошкільна освіта Греції, вища освіта Греції, педагогічна освіта, підвищення кваліфікації.*

In the process of scientific research, it has been established that the Greek education system remains a highly centralized system, since the main competences for educational policy and management are centralized under the responsibility of the Minister of Education, Research and Religion. The main directions of educational policy of Greece have been analyzed. The most important questions about the organization and management of education in various branches and sciences in Greece have been highlighted. The contents of vocational training, in particular pedagogical, and adult education in Greece have been revealed. The Greek higher education system is purely state-owned and decentralized. It has been found that the purpose / employment of teachers is based solely on rating lists. Account is also taken of academic qualifications, social criteria and the actual preliminary pedagogical service. It is determined that the general requirements for the selection of persons to receive a pedagogical education are the citizenship of the Hellenic Republic; good knowledge of the Greek language; moral purity accordingly, the specific requirements for the selection of persons to receive a pedagogical education are full secondary education; entrance exams. The prospect of further scientific research in this area may be the study of the organizational and pedagogical basis for the professional training of the future teachers at the faculties of education of the universities of the Hellenic Republic.

Key words: *Greek education system, decentralization, Greek education management, general education of Greece, pre-school education of Greece, higher education of Greece, pedagogical education, advanced training.*

Вступ / Introduction. *За всіх проявів і обставин розвитку людства освіта була і залишається однією із найважливіших і найскладніших умов прогресивного розвитку суспільства, підготовки громадян до життя, їх соціалізації, залучення до духовних надбань людства. Сьогодні оптимізація управління національною системою освіти, удосконалення матеріально-технічної бази, поліпшення якості викладання і підвищення конкурентоспроможності випускників залишаються актуальними проблемами, над вирішенням яких продовжують працювати педагоги, вчені і державні діячі (Короткова Ю., 2013).*

Натомість впродовж останніх трьох років сфера освіти в Греції постраждала від впровадження жорстких заходів, у тому числі, скорочення державних видатків на освіту на 33 % (2009–2012 рр.) і ще додатково на 47 % до 2016 р., а також зниження заробітної плати учителів, яке для учителів-початківців сягнуло 45 %. Крім того, кількість постійно працюючих учителів було скорочено на 12 %.

Відбулося закриття шкіл, ліквідація структур з підтримки освіти, до кінця навчального року було втрачено 32 тис. навчальних годин на тиждень через брак учителів. Цього року, на Великдень, коли школи були закриті, уряд Греції схвалив ще більш драконівські заходи:

- звільнення 10 тис. помічників учителів станом на вересень;
- обов'язкові переведення постійно працюючих учителів по всій країні;
- збільшення навчального навантаження на 2-5 годин, в результаті чого значна кількість учителів стане зайвою і, тому, підлягає звільненню;
- подальше закриття і злиття шкіл та збільшення числа учнів у класі.

Федерація учителів середніх шкіл Греції (ФВСШГ) двічі зверталася до грецького уряду із закликом до відкритого діалогу, як до, так і після голосування пакету заходів. ФВСШГ попросила призупинити впровадження цих заходів до проведення суспільного діалогу і закликала міністра освіти дати публічне зобов'язання припинити звільнення. Досі уряд відмовлявся брати участь у будь-якому діалозі із учителями.

В 2010 р. уряд Греції оголосив про початок радикальних реформ в галузі освіти, покликаних сприяти відкритості та інтернаціоналізації вищих навчальних закладів, розширити можливості учнівського та студентського самоврядування. Крім того, до навчального 2013–2014 р. планувалося відкрити перші школи продовженого дня і онлайн-школи.

Мета та завдання / Aims and tasks – аналіз сучасного стану організації та управління системою освіти у Грецькій Республіці, підготовки педагогічних кадрів.

Завдання дослідження:

- проаналізувати основні напрями освітньої політики Греції;
- висвітлити найважливіші питання щодо організації і управління в галузі освіти на різних її ланках та науки у Греції;
- розкрити зміст професійної підготовки, зокрема, педагогічної, та навчання дорослих у Греції.

Методи / Methods – контент-аналіз; порівняльно-історичний аналіз.

Результати / Results. Питаннями реалізації освітньої політики в Греції займалися Н. Георгіадес, А. Гіамурідіс, Д. Зачос, Н. Патініотіс, Кр. Сиріопулу-Деллі. В полі зору їхньої уваги, насамперед, опинялися питання, пов'язані із соціальними-економічними аспектами формування освітньої політики Греції на сучасному етапі.

В умовах реалізації стратегії європейської інтеграції Греції країна здійснила широкомасштабну реформу системи освіти, внаслідок якої була створена система державних установ, навчання в яких є безкоштовним. Реалізація даної політики в Греції пов'язується, насамперед, із соціалістичним урядом на чолі з А. Папандреу, який уже здійснив освітню реформу у 80-ті рр. ХХ ст.

Проблема організації та управління системою освіти в Греції ще не стала предметом цілісного наукового дослідження провідних вітчизняних учених. Окремі аспекти проблеми наукового пошуку вивчалися науковцями О. Проценко (вивчення системи післядипломної педагогічної освіти в Греції), Ю. Коротковою (професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції), Н. Постригач (професійний розвиток вчителів у Грецькій республіці), С. Сапожниковим (функціонування системи вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського Економічного Співтовариства) та ін.

На думку Ю. Короткової, пошук шляхів розв'язання сучасних проблем пов'язаний із критичним вивченням минулого і своєї, і зарубіжних країн. Із цього приводу корисним може стати досвід Греції, яка після входження в 1981 р. до Євросоюзу приділяє особливу увагу проблемам навчання іноземних мов (Короткова Ю., 2010).

Оскільки «...глобальний характер проблем зумовлює потребу спільного пошуку країнами шляхів їх розв'язання, тому порівняльні дослідження набувають особливої значущості» (Кучеренко Д., Мартинюк О., 2011).

Обговорення / Discussion. Греція посідає особливе місце у світовому освітньому просторі і саме завдяки своєму специфічному економічному та політичному розвитку у галузі освіти становить суттєвий інтерес для дослідників. За своїм географічним положенням Грецька Республіка розташована у Південно-Східній Європі. Загальна площа країни складає 131,9 кв. км. Населення – 10,4 млн. осіб. Державна мова – грецька. Столиця – Афіни. Міське населення – 65 %. Глава держави – президент. Вищим законодавчим органом влади є однопалатний парламент. За економічними характеристиками Греція належить до

середньорозвинених країн. Провідні галузі економіки – сільське господарство, легка і гірничовидобувна промисловість. Високою є зайнятість населення у невиробничій сфері (50 % ВНД). ВНД на душу населення складає 6000 \$ (Гратволь Д., Соколовська Н., 2012).

Грецька система освіти залишається доволі централізованою системою, оскільки основні компетенції щодо освітньої політики та управління централізовані під відповідальністю Міністра освіти, досліджень та релігій. Національний та Соціальний Діалог для Освіти (*The National and Social Dialogue for Education*) веде обговорення щодо запровадження Національного плану розвитку освіти (а *National Plan for the Development of Education*), який принесе радикальні зміни на усіх рівнях освіти. Водночас проводяться додаткові зустрічі між Комітетом з питань культури та освіти (*the Committee on Cultural and Educational Affairs*), Комітетом з питань діалогу (*the Dialogue Committee*), Національною радою з питань освіти (*the National Council for Education, ESYP*) та Інститутом освітньої політики (*the Institute of Educational Policy, IEP*). Національна рада з питань освіти (*ESYP*) є дорадчим органом при Міністерстві освіти, науки і релігій з питань планування освіти та основних проблем освітньої політики.

Внаслідок такої політики Міністерству освіти та релігії Греції вдалося збільшити відсоток тих, хто має диплом про закінчену середню освіту з 70,7 % у 1993 р. до 81 % від загальної кількості молоді віком від 20 до 24 років у 2006 р. Греція за даним показником випереджує більшість країн Європейського Союзу. 86,6 % жінок від загальної кількості осіб жіночої статі віком від 20 до 24 років спромоглися отримати диплом про середню освіту. Цей показник збільшився з 1993 р. на 11,7 %. 75,5 % чоловіків віком від 20 до 14 років, які мали закінчену середню освіту в 2006 р., є кращим результатом за Португалію (40,8 %), Італію (71,7 %), ЄС-15 (70,1 %), ЄС-25 (74,8 %).

Інститут освітньої політики (*IEP*) був заснований у 2011 р. відповідно до Закону 3966/2011, є приватною юридичною установою і функціонує під наглядом Міністра освіти, науки і релігій. Він діє в інтересах суспільства як науковий координаційний орган, який надає підтримку Міністерству освіти. Його основними завданнями є наукові дослідження та аналіз на рівні початкової та середньої освіти, перехід від середньої до вищої освіти та постійне технічне забезпечення у плануванні та реалізації освітньої політики у цій сфері. Інститут функціонує в рамках, забезпечених Національним та Соціальним Діалогом для Освіти як консультант з питань освіти для усіх трьох органів, що складають Діалог (Комітет з питань діалогу, Комітет з питань культури і освіти, Національна рада з питань освіти).

Щодо шкільної освіти, керівництво та управління на центральному, регіональному та місцевому рівнях відповідно розробляються: 1) Міністерством освіти, науки та релігій (центральний рівень); 2) регіональними управліннями освіти (регіональний рівень); 3) управліннями початкової освіти та управліннями середньої освіти (рівень префектури); 4) шкільними підрозділами (Міжнародний відділ ЦК Профспілки..., 2013).

Найважливіші питання щодо організації та управління в галузі освіти та науки вирішуються Міністерством освіти, неперервної освіти і релігії Греції, Генеральним секретаріатом з досліджень і технологій, спеціальним парламентським Комітетом з науки і технологій. Міністерство освіти, неперервної освіти і релігії Греції – одне з найстаріших міністерств Греції. Крім системи закладів початкової й середньої освіти, вищих навчальних закладів, системи науково-дослідних установ, у підпорядкуванні міністерства перебуває і Афіньська академія. Політику міністерства спрямовано на реформування вищої освіти і вдосконалення організації науково-дослідної діяльності. Пріоритетним напрямом діяльності міністерства оголошено призупинення відтоку науковців з Греції і повернення емігрантів на батьківщину (згідно даних міністерства, близько 3500–4000 грецьких науковців працюють у закордонних університетах і дослідних центрах). Для цього міністерство готове фінансувати їхні науково-дослідні розробки. Крім того, у країні створюється фонд інноваційних ідей молодих грецьких учених (Березовський О., 2012).

На сьогодні в Греції приділяється значна увага питанням організації та забезпечення дошкільної освіти. Відповідно до потреб громадян функціонують різні типи дошкільних навчальних закладів (звичайні, із подовженим днем, ясла, спеціальні), які спрямовані передусім на забезпечення гармонійного психічного розвитку дитини, збереження її фізичного здоров'я, виховання щасливої пристосованої до життя особистості, здатної відповідати на усі життєві виклики (Короткова Ю., 2008).

У сучасній освітній системі Грецької Республіки дошкільна підготовка триває переважно упродовж двох років – для дітей вікової групи від 4 років до 6-ти років або для дітей віком від 3,5 років до 5,5 років. Цей рівень освіти не є обов'язковим. Станом на 90-ті рр. ХХ ст. (зокрема, у 1993 – 1994 н.р.) дошкільне навчання і виховання у державному секторі забезпечували майже 5,5 тис. дошкільних установ (*Nursery school – Nipiagogia*), у приватному секторі – 135.

Початкова – дошкільна освіта проводиться за останні два роки дитячого садочку. Це і навчання поведінці у колективі, і психологічна адаптація до школи, і отримання базових навичок читання та письма.

Наступний рівень – базова освіта у школі. Вона є обов'язковою і поділяється на початкову школу (6-12 років), гімназію (12-15 років) та ліцей (15-18 років).

Дошкільні установи функціонують або незалежно, або у структурі початкової школи. Задекларований Конституцією дев'ятирічний обов'язковий цикл навчання охоплює два освітніх рівні: перший рівень – шестирічна початкова школа (*Primary school – Dimotiko Scholio*); другий рівень – трирічна гімназія різних типів як перший ступінь середньої освіти (*Gymnasium – Gymnasio – Lower secondary School, Lower secondary education*). Ці етапи обов'язкового навчання поширюються на усіх дітей віком від 5,5 років або 6-ти років до 15 років. Обов'язкове навчання у початковій школі починається у віковій групі з 5,5 років або 6-ти років і продовжується до 11,5 років або 12 років. Обов'язкове навчання у середній школі першого ступеня – гімназіях різного типу – починається у дітей віком від 11,5 або 12-ти років і триває, поки їм виповнюється 14,5 або 15 років (Сапожников С., 2011).

Найкращими школами Греції вважають «Коледжі Святого Лаврентія» (навчання за британською системою), «*Campion Schoob*» (одна з перших міжнародних шкіл), «*Moraitis Schoob*» (викладання англійською мовою частини навчальних предметів, додаткові навчальні дисципліни, фітнес-програма).

Наступний етап середньої освіти – школи необов'язкового вищого середнього навчання – ліцей різних типів. До вищої освіти готують кілька видів ліцей: загальні, технічно-професійні, полівалентні. Найбільший контингент мають загальні ліцей, у яких диференціація передбачена лише у випускному класі. Чимало учнів відвідують поза школою приватні підготовчі заклади для підвищення своїх шансів на конкурсних іспитах. Складають їх приблизно половина ліцейств. Навчання у ліцей ведеться у теоретичному, практичному і технологічному напрямках, триває 3 роки і обов'язкове для бажаючих отримати вищу освіту.

Діти, які досягли 14 років і не мають можливості навчатися у ліцей, можуть вступити до вечірніх шкіл або профтехучилища.

Щоб мати право на відвідування вечірньої школи (гімназії, ліцею або профтехучилища), потрібно довести свою зайнятість впродовж усього дня, наприклад, надати довідку від роботодавця. Заняття проводяться з 18:30 до 22:00. Оскільки заняття коротше, навчання у вечірній школі триває не 3, а 4 роки. Крім того, у Греції є вечірні школи, де додатково до загальноосвітніх предметів викладають спеціальні. Через 2 роки учні таких шкіл можуть вступити до професійно-технічного училища.

Понад чверть дітей навчається у двохрічних профшколах, які скеровують свій контингент до системи учнівства. Перехід у вищу освіту, де бракує місць усім бажаючим, висококонкурсний, а перебіг та умови іспитів постійно змінюються. Проводяться вони одночасно і централізовано під контролем Міносвіти принаймні з 4 предметів. В цілому цикли середньої освіти розраховані на шість років навчання, які починаються для учнів віком від 11,5 або 12 років і завершуються у 17,5 або 18 років. Вищий трирічний ступінь середньої освіти (*Upper secondary education*) як післяобов'язкова середня освіта (*Post-compulsory secondary education*) включає переважно такі різні типи ліцей (*Lykeio*), як загальноосвітній ліцей (*The General lyceum – General secondary education – Geniko Lykeio; Jykeio– GEL*), технічний професійний ліцей (*The Technical and Vocational lyceum – Tecniko – Epagelmatiko Lykeio – TEL*), багатогалузевий ліцей, що поєднує загальну і технічну освіту, вперше створений у 1984 р. (*The Comprehensive lyceum – Enaio Polykladiko Lykeio– EPL*), класичний ліцей (*The Classical Lykeio*); церковний (релігійний) ліцей – лише для хлопчиків (*The Ecclesiastical Lykeio*), музичний ліцей (*The Music Lykeio*), спортивний ліцей (*Lykeio Sports Departments*). До цього вищого необов'язкового ступеня середньої освіти належать також технічні професійні школи (*The Technical – Vocational School – TES*) із дворічним курсом денного навчання й трирічним курсом вечірнього навчання. Вища школа Греції суто державна (приватні вищі навчальні заклади заборонені Конституцією) (Сапожников С., 2011).

Для тих, хто отримав середню освіту і вирішив працювати, існує можливість вдосконалювати свої знання у програмі *ISKED-4*. Вона передбачає опанування більш складних технічних та професійних програм для учителів початкових і середніх шкіл, медичних працівників, а також маркетингові та комерційні тренінги для зацікавлених. Таке навчання не розглядається як університетське і переважно спрямоване на вироблення практичних знань та навичок. Певною мірою в Україні його можна порівняти із програмами післядипломної освіти або курсами підвищення кваліфікації. Для Греції це навчання до цього часу не стало всеохоплюючим, оскільки значна частина тих, хто отримав диплом про закінчену вищу освіту, іде навчатися до університету, а ті, хто вирішив працювати, цілком задоволені рівнем своїх знань. Внаслідок цього менше 30 %

молоді віком від 15 до 24 років беруть участь у програмі *ISKED-4* (Eurostat regional yearbook, 2007). При цьому середні показники по Європейському Союзу становлять 40–45 % відповідно.

Система вищої освіти Греції децентралізована. Вища освіта містить два сектори: університетський та професійно-технічний. Конституція Греції надає університетам повну автономію та академічну свободу. Протягом останніх десяти років у Греції збільшилася кількість студентів вищих навчальних закладів з 42 тис. студентів до 83 тис. студентів) (Eurostat regional yearbook, 2007). 6 державних університетів Греції були відзначені американським рейтингом *QS University Rankings*.

Плани грецького уряду створити приватні платні навчальні заклади наптовхується на опір з боку учнів середніх шкіл, вищих навчальних закладів. Крім того, це питання розвело по обидва боки барикад політичні партії та громадські організації країни. Так, зокрема, за їх створення і збереження виступає Комуністична партія Греції (ККЕ) та анархістські і антиглобалістські осередки. За доповнення державних навчальних закладів приватними виступає партія Нова демократія (НД), яка ще у 2001 р. запропонувала законодавчо дозволити створення приватних навчальних закладів. Прийшовши до влади у 2004 р., лідер НД К. Караманліс запропонував програму реформ сфери освіти, яка б передбачала офіційне визнання статусу приватних університетів. Компромісну позицію зайняв Всегрецький соціалістичний рух (ПАСОК), який у 2006 р. погодився на створення приватних університетів із збереженням пріоритету державних вищих навчальних закладів. В реальності приватні ВНЗ функціонують у Греції незважаючи на офіційну заборону у Конституції. Держава не визнає їх статус і не надає ліцензії на навчання, але в основному такі заклади діють як представництва та філіали закордонних ВНЗ. Спроби запровадження змін характеру навчання призвели до того, що, починаючи з 2006 р., в Греції постійно відбуваються мітинги та демонстрації протесту школярів та студентів. До цього часу питання так і не знайшло свого вирішення, і, на думку автора, у короткотерміновій перспективі розв'язане не буде.

Важливу роль у професійній підготовці та навчання дорослих впродовж життя відіграє здійснення політики лінгвістичного різноманіття, основне завдання якої передбачає стимулювати європейців до володіння як мінімум двома мовами, крім рідної. Практична сторона даного процесу на рівні держави Греції передбачає фінансування окремих прикладних проектів через університетські програми *Сократ*, *ERASMUS*, *Leonardo da Vinci* та спрямована на вивчення іноземних мов в процесі професійного навчання. На період 2007–2013 рр. усі ці програми були об'єднані у Програму навчання впродовж життя (*LLP*), яка повинна сприяти обміну досвідом, кооперації та інтеграції між національними системами освіти. *LLP*, в свою чергу, базується на таких рівнях:

1. *Comenius* охоплює початкову та середню освіту;
2. *ERASMUS* передбачає вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах, спрямоване на покращення якості освіти в Європейському Союзі, розвиток полікультурного діалогу через освітню кооперацію із третіми країнами, на пропаганду європейської системи вищої освіти в світі;
3. *Leonardo da Vinci* програма опанування іноземними мовами працівниками підприємств та установ;
4. *Grundtvig* розрахована на навчання дорослих людей поза межами освітніх установ та підприємств.

Одним із найкращих університетів Греції є Університет Аристотеля у Салоніках – *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*. Це один із найсильніших у освітньому плані мультикультурних навчальних закладів Балканського регіону. Вищий навчальний заклад входить до академічного рейтингу кращих університетів і користується популярністю серед абітурієнтів завдяки кваліфікованому викладацькому складу і широкому вибору спеціалізацій, серед яких особливим попитом користуються машинобудування, цивільне будівництво, соціологія, археологія та педагогіка.

Загальні вимоги до відбору осіб для отримання педагогічної освіти у Греції – це громадянство Грецької Республіки, добре знання грецької мови, моральна чистота (відсутність у картках поліції тощо). Специфічними вимогами до відбору осіб для отримання педагогічної освіти є повна середня освіта, вступні іспити (Постригач Н., 2012).

У Греції, як і в будь-якій іншій країні ЄС, основні питання, що стосуються учителів і викладацького складу усіх освітніх рівнів, узагальнюються таким чином: базова педагогічна освіта, умови служби та працевлаштування, неперервний професійний розвиток. Базова підготовка для учителів початкової та середньої освіти підпадає під вищу університетську освіту або технологічний сектор, тоді як усі педагоги початкової освіти, включаючи дошкільну та початкову шкільну освіту, а також учителі середньої школи, мають, принаймні, ступінь першого циклу.

Що стосується умов служби та працевлаштування, то на початок 2010–2011 н.р. набрав чинності Закон 3848/2010, що передбачає набуття педагогічного та викладацького атестату для викладачів зазначених вище рівнів. Водночас, він запроваджує нову постійну та об'єктивну процедуру призначення на посаду. Закон також визначає як необхідну умову призначення на посаду постійних учителів або учителів на заміну за строковим трудовим договором, що регулюється приватним законом, коли існують вакантні посади для заміщення, їх успішною участю у експертизі Вищої Ради з відбору цивільного персоналу (*the Supreme Council for Civil Personnel Selection, ASEP*).

Зокрема, призначення/працевлаштування учителів ґрунтуються виключно на рейтингових списках, включаючи імена тих, хто успішно взяв участь у вищезгаданому іспиті. Академічні кваліфікації, соціальні критерії та фактична попередня педагогічна служба беруться до уваги. У контексті зазначеного закону питання, що стосуються умов служби / розвитку учителів, такі як трансфери або відрядження, а також відбір учителів початкової та середньої освіти, переглядаються, а акцент робиться на проблемах, що стосуються не тільки освіти та оцінки викладацького складу, але й самооцінювання / оцінки школи.

В Греції не існує університетського факультету або відділення із єдиною метою надання загальнопедагогічної освіти для академічного – викладацького складу. Проте науковий ступінь доктора філософії, а також актуальність докторської дисертації або науково-дослідної роботи кандидатів у когнітивному полі оголошеної посади складають формальні кваліфікації, необхідні кандидатам для здійснення викладацької або науково-дослідної роботи у ЗВО (*Higher Education Institution, HEIs*), які створюють університети та Інституції технологічної освіти навчання (*Technological Education Institutions, TEIs*). Закон 4009/2011 стосується, зокрема, питань призначення та підвищення кваліфікації академічно-педагогічного персоналу. Згідно із зазначеним законом, викладачі та наукові співробітники належать до таких рангів: професорів, професорів-замісників (*substitute professors*), доцентів (*assistant professors*) та викладачів. На додаток до трьох вищезгаданих категорій академічного персоналу, існує також нова категорія – ад'юнкт-професори, працевлаштовані установами на умовах строкового контракту, що регулюється приватним правом, тривалістю від одного до трьох академічних років і підлягають поновленню на посаді без перевищення загалом п'яти академічних років.

Тренери для дорослих, а також працівники інших рівнів отримують початкову освіту в ЗВО, тоді як з 1 по 9 жовтня 2013 р. вони повинні підтвердити свої освітні здібності (Закон 4115/2013). Після того, як їхні освітні здібності визнані та засвідчені Національною організацією із сертифікації кваліфікацій та професійної орієнтації (*the National Organization for the Certification of Qualifications & Vocational Guidance, EOPPEP*), тренери для дорослих реєструються у Реєстрі тренерів (*the Trainers Register*). «Фонд для молоді та навчання впродовж життя» забезпечує усі необхідні заходи для професійної освіти та неперервної професійної підготовки своїх працівників, до складу якої входять педагоги дорослих (*Adult Educators*) (Трубавіна І., 2017).

У свою чергу О. Проценко проаналізовано основні моделі й організаційні форми системи післядипломної педагогічної освіти у Греції (пропедевтичне, періодичне, спеціальне підвищення кваліфікації, перепідготовка), розглянуто умови їхньої реалізації у вищих навчальних закладах і закладах післядипломної педагогічної освіти країни, форми післядипломної педагогічної освіти (пропедевтична та соціальна підготовка, періодичне підвищення кваліфікації, перепідготовка) (Сисоева С., Кристопчук Т., 2012).

У системі неперервної педагогічної освіти Грецької республіки використовується системний підхід до організації професійного розвитку учителів загальноосвітніх шкіл на основі перебудови суті та оптимізації методів, форм й моделей навчання завдяки інтеграції елементів практичної діяльності у навчальні програми професійного розвитку та формування неперервної педагогічної освіти як органічно цілісної, оптимальної та динамічної системи. Проведене О. Проценко дослідження дозволило визначити основні аспекти та особливості професійного розвитку учителя у Греції. Шляхи кар'єри учителів передбачаються різні етапи, де просування від одного етапу до іншого пов'язано із професійним розвитком. У навчальній програмі підготовки учителів присутній європейський вимір, що свідчить про переваги проектної роботи на європейському рівні. Обізнаність й навички грецького учителя у сфері ІКТ є основною умовою його успішного професійного розвитку (Локшина О., 2009).

Обговорення / Discussion. Одним із доказів необхідності проведення освітньої реформи, спрямованої на досягнення більшої фінансової незалежності та ефективності навчальних закладів, на думку влади, є неспроможність держави забезпечити необхідний рівень витрат на освіту відповідно до норм Європейського Союзу. Аналіз динаміки витрат на сферу освіти в Греції впродовж 2000–2006 рр. (більш пізніх досліджень у даній сфері Євростат не подає) засвідчує їх поступове збільшення з 3,7 % до 4,5 % ВВП країни (Europe in figures, 2007). Однак цей показник

нижче середньоєвропейського рівня, який в 2005 р. дорівнював 5,4 %. Більш того, його не можна порівняти навіть із Португалією, де загальні витрати на освіту склали 5,3 %. Найбільше ж витрачають на освіту датчани (7,22 % ВВП країни), кіпріоти (7,04 % ВВП країни) та шведи (6,68 % ВВП країни). Фактично сфері освіти не вистачає приватних інвестицій, які б могли зняти фінансовий тягар з держави. Так, в 2005 р. витрати приватного сектору на освіту не перевищили 0,2 % ВВП Греції (Key figures on Europe, 2008).

Системі освіти Греції бракує близько двох тисяч учителів. У віддалених від столиці регіонах, наприклад, на островах, не вистачає учителів навіть з основних предметів – грецької, фізики, хімії та математики.

Система позашкільної освіти у формі репетиторства є наслідком того, що упродовж звичайного навчального процесу в учнів практично немає серйозних іспитів. Насправді складним є лише випускний іспит. Школярі змушені зубрити матеріал останніх класів за допомогою платних викладачів. У так званих «репетиторських школах» працюють учителі, які не змогли працевлаштуватися у державній школі. Одним не вистачає досвіду через те, що, наприклад, багато років вони працювали на віддаленому острові, іншим – зв'язків. У Греції от уже багато десятиліть поруч із «тіньовою економікою» панує і свого роду «тіньова освіта».

Учителі отримують нині на 40 % менше коштів, ніж раніше: початкова учительська зарплата зараз складає вже не одну тисячу євро, а лише 629 євро. Максимально грецький учитель може заробити 1,5 тис. євро.

Витрати на освіту скоротилися більше, ніж на половину, такою є політика трійки (кредиторів у складі Міжнародного валютного фонду, Європейського центробанку та Єврокомісії).

Чиновник-управлінець зовсім не зацікавлений у побудові ефективної системи освіти, тому у майбутньому «кумівство» гальмуватиме прогрес освіти у Греції.

Висновки / Conclusions. Отже, в процесі наукового пошуку встановлено, що грецька система освіти залишається достатньо централізованою системою, оскільки основні компетенції щодо освітньої політики та управління централізовані під відповідальністю Міністра освіти, досліджень та релігій.

Кризові явища у системі освіти Греції мають об'єктивний характер і обумовлюють її якість на усіх її рівнях.

Система вищої освіти Греції виключно державної форми власності та децентралізована.

З'ясовано, що призначення / працевлаштування учителів ґрунтується виключно на рейтингових списках. Враховуються також академічні кваліфікації, соціальні критерії та фактична попередня педагогічна служба.

Визначено, що загальними вимогами до відбору осіб для отримання педагогічної освіти є громадянство Грецької Республіки, добре знання грецької мови, моральна чистота. Відповідно, специфічними вимогами до відбору осіб для отримання педагогічної освіти є повна середня освіта; вступні іспити.

Перспективою подальших наукових розвідок у даному напрямі може стати вивчення організаційно-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів на факультетах освіти університетів Грецької Республіки.

Список використаних джерел / References:

1. Березовський, О. (2012). Грецька Республіка: Організація науки і наукових досліджень у сучасній Греції. *Шляхи розвитку української науки*, 11(90), 86–95. Взято з http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/Issues1/1212.11.pdf (дата звернення 4.03.2019) / Berezovskyi, O. (2012). Hretska Respublika: Orhanizatsiia nauky i naukovykh doslidzhen u suchasni Hretsii [*Hellenic Republic: Organization of Science and Research in Contemporary Greece*]. *Shliakhy rozvytku ukrainskoi nauky*, 11(90), 86–95. Retrieved from http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/Issues1/1212.11.pdf (last accessed 04.03.2019) [in Ukrainian].

2. Гратволь, Д., & Соколовська, Н. (2012, 28 грудня). Греція: лихо настає і у освіті. Взято з <https://p.dw.com/p/179Zz> (дата звернення 15.03.2019) / Gratvol, D., & Sokolovska, N. (2012, December 22). Hretsii: lykho nastaie i u osviti [*Greece: Disaster Occurs in Education*]. Retrieved from <https://p.dw.com/p/179Zz> (last accessed 15.03.2019) [in Ukrainian].

3. Кремень, В. Г. (Ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер / Kremen, V. H. (Ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

4. Короткова, Ю. М. (2008). *Професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Харків / Korotkova, Yu. M. (2008). *Profesiina pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv u suchasni Hretsii [Professional Training of Elementary School Teachers in Modern Greece]*. Extended abstract of Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Короткова, Ю. М. (2010). Організація та забезпечення дошкільної освіти в Греції. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 4(39), 126–137 / Korotkova, Yu. M. (2010). Orhanizatsiia ta

zabezpechennia doshkilnoi osvity v Hretsii [Organization and Provision of Preschool Education in Greece]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 4(39). 126–137 [in Ukrainian].

6. Короткова, Ю. М. (2013). Мовна політика та іншомовна освіта в Греції другої половини XX століття. *Освіта та педагогічна наука*, 3(158), 49–55 / Korotkova, Yu. M. (2013). Movna polityka ta inshomovna osvita v Hretsii druhoi polovyny XX stolittia [Language Policy and Foreign Language Education in Greece in the Second Half of the Twentieth Century]. *Osvita ta pedahohichna nauka*, 3(158). 49–55 [in Ukrainian].

7. Кучеренко, Д. Г., & Мартинюк, О. В. (2011). *Стратегії розвитку освітніх систем країн світу* [Моногр.]. Київ: ІПК ДЗСУ. / Kucherenko, D. H., & Martyniuk, O. V. (2011). *Stratēhii rozvytku osvītnikh system krain svitu* [Strategies for the Development of Educational Systems of Countries of the World]. [Monograph]. Kyiv: IPK DZSU [in Ukrainian].

8. Локшина, О. І. (2009). *Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX – початок XXI ст.)* [Моногр.]. Київ: Богданова А. М. / Lokshyna, O. I. (2009). *Zmist shkylnoi osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: teoriia i praktyka (druha polovyna XX – pochatok XXI st.)* [Table of Contents of School Education in the Countries of the European Union: Theory and Practice (Second Half of the XX – Beginning of the XXI Century)]. [Monograph]. Kyiv: Bohdanova A. M. [in Ukrainian].

9. Постригач, Н. О. (2012). Професійний розвиток учителів Грецької Республіки: сучасний стан та проблеми. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 4, 46–53 / Postryhach, N. O. (2012). Profesiyni rozvytok uchyteliv Hretskoi Respubliky: suchasnyi stan ta problemy [Professional Development of Teachers of the Hellenic Republic: Current State and Problems]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnuy systematy*, 4, 46–53 [in Ukrainian].

10. Сапожников, С. В. (2011). Функціонування системи вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського Економічного Співтовариств. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 35, 158–164 / Sapozhnykov, S. V. (2011). Funktsionuvannia systemy vyshchoi osvity Hretskoi Respubliky yak krainy-chlena Chornomorskoho Ekonomichnoho Spivtovarystv [Functioning of the Higher Education System of the Hellenic Republic as a Member of the Black Sea Economic Community]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*, 35, 158–164 [in Ukrainian].

11. Сисоева, С. О., & Кристопчук, Т. Є. (2012). *Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика*. Рівне: Овід. / Sysoieva, S. O., & Krystopchuk, T. Ye. (2012). *Osvitni systemy krain Yevropeiskoho Soiuzu: zahalna kharakterystyka* [Educational Systems of the Countries of the European Union: General Characteristics]. Rivne: Ovid [in Ukrainian].

12. Міжнародний відділ ЦК Профспілки працівників освіти і науки України. (2013, 17 липня). Система освіти Греції знаходиться на межі краху. Взято з <https://pon.org.ua/international/2468-sistema-osviti-v-igreciyi-znachoditsya-na-mezhi.html> (дата звернення 13.03.2018) / Mizhnarodnyi viddil TsK Profspilky pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy. (2013, July 17). *Systema osvity Hretsii znakhodytsia na mezhi krakhu* [Greek Education System is on the Brink of Collapse]. Retrieved from <https://pon.org.ua/international/2468-sistema-osviti-v-igreciyi-znachoditsya-na-mezhi.html> (last accessed 13.03.2018) [in Ukrainian].

13. Трубавіна, І. (2017). Формування готовності викладачів університетів до роботи в післядипломній педагогічній освіті. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 5(1), 151–159. Взято з <http://pptma.dn.ua/files/2017/5-1/14.%20Trubavina%20s.151-159.pdf> (дата звернення 23.05.2018) / Trubavina, I. (2017). Formuvannia hotovnosti vykladachiv universytetiv do roboty v pislidyplomnii pedahohichnii osviti [Formation of the Readiness of University Teachers to Work in Postgraduate Pedagogical Education]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 5(1), 151–159. Retrieved from <http://pptma.dn.ua/files/2017/5-1/14.%20Trubavina%20s.151-159.pdf> (last accessed 23.05.2018) [in Ukrainian].

14. Greece: Organization and Governance. Eurydice. Retrieved from: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-33_en (last accessed 23.03.2018) [in English].

15. Greece: Teachers and Education Staff. Eurydice. Retrieved from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-32_en (last accessed 23.03.2018) [in English].

16. *Eurostat Regional Yearbook* (2007). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities [in English].

17. *Europe in Figures. Eurostat Yearbook 2006–2007* (2007). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities [in English].

18. *Key Figures on Europe*. (2008). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities [in English].

Дата надходження статті: «17» квітня 2019 р.

Стаття прийнята до друку: «20» травня 2019 р.

Вихрущ Віра – професор кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка», доктор педагогічних наук, професор

Vykhruhshch Vira – professor of the department of pedagogy and social management of the National University «Lviv Polytechnic», doctor of pedagogical sciences, professor

Цитуйте цю статтю як:

Вихрущ, В. (2019). Організація та управління системою освіти у Грецькій республіці. *Педагогічний дискурс*, 26, 94–101.

Cite this article as:

Vykhruhshch, V. (2019). Organization and Education System Management in the Hellenic Republic. *Pedagogical Discourse*, 26, 94–101.